

TĚLESNÁ CVIČENÍ A TĚLESNÁ KULTURA VE VÝVOJI SPOLEČNOSTI

TK jako systém..subsystém vyšších systémů

V době vzniku kultury netvořila „tělesná kultura“ systém..pohybová aktivita, všechny činnosti spojeny s udržením života s biologickými cíli organismu..s vyvíjející se kulturou vznikala tělesná cvičení, která se dále stala prostředkem TK

Každý organismus je strukturálně spojen se svým prostředím (nikou)..je na něm závislý..je tedy autonomní i závislý (svobodný i nesvobodný)

- Člověk svojí nesespecializovanou výbavou (vzpřímená chůze, chápavost ruky.. symbolismus) se mohl postupně adaptovat na široké prostředí..vytvořit a vytvářet si prostředí svoje vlastní (kultura)
...narůstající tendence k transformaci instinktivních modelů chování v cílevědomou činnost směřující k uvědomělému přetváření vnějšího světa
...sebeuvědomování, rozum a představivost rozrušily harmonii, která je charakteristická pro zvířecí bytí..člověk se stal anomálií, hříčkou přírody..začal se z přírody vyřazovat (osvobozovat), ale díky vědomí byl schopen vytvářet si prostředí nové, umožňující mu přežít

- Osvobodit se od přírody ale úplně nemůžeme..podléháme biologickým zákonům..náš život je závislý na uspokojování primárních (živočišných) potřeb..ty jsou tedy čitelné i v kultuře potažmo v TK..vytváření flexibilního prostředí, na které člověk dokáže reagovat na přírodu navazuje..vývoj zkulturňováním tohoto nutného uspokojování potřeb

...rozvoj kultury ale také ohrožuje původní schopnosti člověka a postupně ho mění..jde o osvobozování ale také konfrontaci s přírodou..z toho vyplývá ohrožení člověka i kultury

...v případě člověka samotného..redukce schopností, zdatnosti, překrytí vrozených způsobů chování apod.

- ✓ Odtud snahy o biotizaci, kultury (harmonizaci kultury a přírody)..po opožděném uvědomění si negativních důsledků

Počátky kultury..před 2,6 mil. let..nálezy kamenných nástrojů..od té doby jako tvůrce (materiální i duchovní) i součást kultury..žádný člověk a jeho vývoj není nezávislý na kultuře

Činnost – adaptace..vyhledávání a vytváření konstruování prostředí...tak i sebe sama

- Vývoj schopností, dovedností, zdatnosti a výkonu
 - Zpočátku (sběr a lov)..adaptace..obživa, bezpečí.. závislá převážně na **schopnostech**..obratnost, vytrvalost, síla, rychlost
 - ...dodnes spojeno s naší činností a s úrovní našeho biologického a společenského života a v důsledku toho tedy i s přežitím
 - ...v té době ovšem neexistoval záměrný rozvoj těchto činností (tělesná cvičení)
 - S rozvojem vědomí a rozumu..kultury (nástroje, oheň, obydlí) se změnil způsob využívání pohybových schopností...klíčová úloha **dovednosti**..účelné ovládnutí je výsledkem úrovně pohybových schopností a dovedností ...dovednost je výsledkem činnosti – tréninku..cílevědomé, záměrné přípravy na lov či boj, která se zde objevuje..podmiňuje úroveň přežití

- S opakovanou činností se ale zvyšuje **zdatnost a výkon** zabezpečující úroveň blahobytu
- To jsou zároveň prvky kultury, které dodnes souvisí se základní úrovní našeho biologického života...z činností utilitárního charakteru se postupně vyvinula tělesná cvičení, vedoucí k lepšímu ovládnutí nástrojů a zbraní i k rozvoji vlastních schopností člověka, jako produktu kultury
- ...tuto přítomnost záměrně realizovaného pohybu sloužícího k přežití člověka je možno pokládat za základní předpoklad vzniku tělesných cvičení
- Tělesná cvičení sloužila zároveň k více funkcím – obživě, obraně, náboženství
- ...veškeré tyto činnosti se postupně stávaly součástí výchovy...výsledek ověřován v iniciačních slavnostech
- ✓ Tyto činnosti představovaly zárodek tělesné kultury...ale byly neoddelitelnou, stálou součástí života, na nich byl život individua i společnosti závislý..činnosti z oblasti pracovní, branné i kultovní byly součástí materiální i duchovní kultury...významným společenským a kulturním činitelem..

Mnoho důkazů o sportovním, rekreačním a výchovném chování v archeologické kultuře (nálezy tyčí, kostek, zvláště tvarovaných kamenů, výjevy lovu a rybolovu, lyžování, lukostřelba, tanec (smuteční, oslavný, scénický, náčelníka..., válečný tanec), válečné hry, skoky, běhy, plavání, veslování, házení, zápas, šerm, praky...)

...projev živočišna i kultury..projevy lidského pohybu, tak jako projevy hudby či výtvarného umění patří k základním bytostným projevům člověka

...tělesná cvičení vznikla z činností pro život nezbytných a byla současně projevem jeho živočišné tendence ke hře i projevem duchovna

➤ Vznik těchto činností a jejich kulturotvorná úloha je spojena se základními živočišnými pudy...:

- Pud individuálního a skupinového přežití
- Pud zachování živočišného druhu
- Pud herní

Pod individuálního a skupinového přežití

Patří sem:

- Získání prostředků pro udržení života
 - Ochrana vlastního prostředí či získání prostředí nového
- ..pracovní a branný výkon ...činnosti jsou vývojem kultury povýšeny do rozměru záměrných jednání
- ..pohybové činnosti původně sloužící k přežití, se postupně modifikovaly ve cvičení demonstrující schopnosti jednotlivců a jejich nadvládu nad ostatními (hry, soutěže a iniciační obřady)..tato cvičení již neplní úkoly související pouze s udržením života a obranou, ale stala se součástí lidské kultury..jsou v nich reflektovány kulturní změny, změny společenských systémů, parciální i individuální zájmy
- ..souvislost s hrdiny (eposy)..dnešní sportovci..(nebezpečí zneužití..zredukování kvalit osobnosti)

- Tvorba zdraví..cvičení zaměřená na zdraví už v otrokářské společnosti (vytváření prvního systému TK)
 - ...souviselo s poznatky o zdraví a názory na tělo a člověka
 - ...řecká medicína zdůrazňovala význam prostředí, přírody, životosprávy a tělesných cvičení (preventivní význam)...gymnastika zdrojem zdraví a prostředek jeho udržování a rozvoje
 - ...nyní spojení tělesných cvičení a jednoty fyzické, psychické, sociální a duchovní dimenze člověka..wellbeing
- Mnohdy jsou činnosti zabezpečující život vyčerpávající a devastující..Proto jsou:
 - využívána cvičení s cílem rekreačním či regeneračním...obnova sil i zdraví
 - ✓ Všechna tato cvičení zaměřena na člověka (je jejich prvořadým cílem)..na jeho rozvoj – zde je základ vzniku tělesné výchovy a rekreační činnosti
 - ..nesoutěžní charakter činností

Pud zachování živočišného druhu

..není vztažen jen k aktuální existenci individua či skupiny

..jeho podstatou je úspěšná reprodukce, která je podmíněná výběrem nejlepšího jedince (investice samice do výchovy je obrovská)..“nápadník“ dokazuje svoji dominanci nad ostatními (?)

..takové projevy s vývojem kultury „kultivovány“

➤ Zpočátku lovecká či branná úspěšnost (úspěch v lovu či boji)..postupně činnosti odvozené, mající charakter tělesných cvičení (projev síly, obratnosti, rychlosti, dovednosti..)

...činnosti nutné k přežití, se postupně měnily ve cvičení dokazující sílu, převahu jednotlivců (?)

• Iniciační slavnosti..mladí jedinci dokazují svoji dospělost a tedy i schopnost udržovat rod

...často musela předcházet dlouhodobá příprava

✓ Činnosti původně účelné pro přežití, se staly prostředky, kterými byla dospělost a schopnost reprodukce vůbec dokazována...staly se i prostředkem zábavy, v nichž se dokazovalo, kdo je lepší

- Všechny tyto činnosti mají soutěžní charakter (na rozdíl od předcházejících..) ..cílem není jen člověk, ale jím podávaný výkon..bez soutěže s ostatními nemůže jedinec dokázat svoji vlastní nadřazenost, převahu

...odtud zábava soutěžního charakteru..počátky sportu

...soutěživost, seberealizace, prosazování sebe samého je jedna ze základních a nejcennějších lidských vlastností..díky ní se společnost, kultura vyvíjí (nové činnosti se mění v soutěžení)..vždy ale v kontextu norem a pravidel daného prostředí..

Pud herní

Hra je svázána s životem živočichů obecně..i s různými úrovněmi života člověka

..existuje množství různých teorií hry..žádná nevystihuje hru beze zbytku (těžko vymežitelná)

- Hra „na něco“ – vztahuje se k sociálním rolím (skutečným i smyšleným)..tedy dvojí charakter:

- Činnosti kopírující normální život (příprava)
- Činnosti vytvářející virtuální svět

...působí na duchovní rozvoj, aniž by ztratila zábavný charakter (nesoutěžní)

- Hra „s něčím“ i „o něco“ – mají vysloveně soutěžní charakter (?)

...zábava pohybovou soutěží..sport

➤ Nebezpečí hry je v tom, že vtahuje díky emocionálnosti nejen aktivní účastníky, ale i diváky, kteří se tak stávají její součástí..zneužívání ..ovládání mas..

- Činnosti živočišného charakteru se díky vzniklému lidskému vědomí vyvinuly do tělesných cvičení, jak je známe dnes
 - ...tato cvičení mohou být zaměřena k různým cílům..pozitivním i negativním..zdravý, vzdělaný a kulturní člověk / jednostranný, k určitému cíli připravený „nástroj“
- Původní živočišné propojení pohybových schopností, dovedností a zdatnosti s úrovní života se posunulo na úroveň cíle, kterého je záměrnou činností (tělesnými cvičeními) dosahováno..díky prožitku, který tato činnost přináší, má charakter apetence
 - ...díky touze po sebepřekonání má i charakter transcendence

MÝTUS, RITUÁL, LIDOVÉ HRY A TANCE